

Studij:	Hrvatski jezik i književnost			Godina studija:	3. PDS
Šifra predmeta:	Naziv predmeta			ECTS	Semestar
HRP324	Hrvatska leksikologija			5	6.
Akadska godina:	2018./19.	Jezik izvođenja:	hrvatski jezik	Razina ishoda učenja:	6
Status predmeta (zaokružiti jedan ili više odgovora):	A) obvezni B) izborni na Odjelu C) izborni na Sveučilištu				
Preduvjet upisa:	Prema programu studija.				
Nositelj:	prof. dr. sc. Josip Lisac				
Izvoditelj(i):	dr. sc. Vice Šunjić				
Organizacija nastave:	Predavanja	Seminari	Vježbe		
	30	30			
Osiguranje kvalitete izvedbe nastave	Izvešće o izvedenoj nastavi, studentske ankete.				
Sadržaj i ciljevi kolegija	<p>Cilj je kolegija upoznati studentice i studente sa strukturom leksika hrvatskoga standardnog jezika, s osnovnim leksičko-semantičkim odnosima u njemu te s raslojavanjem leksika i leksičkim posuđivanjem..</p> <p>Sadržaj kolegija: Riječ i leksem. Izraz i sadržaj leksema. Raščlanjivost sadržaja leksema. Hiponimija i hiperonimija. Heteronimija. Sinonimija. Antonimija. Homonimija. Vremenska raslojenost leksika. Historizmi. Arhaizmi. Knjiški leksik. Prostorna raslojenost leksika. Lokalizmi. Regionalizmi. Dijalektizmi. Leksik kao sustav. Leksička norma. Kodificiranje leksika. Purizam i leksik. Opisna i propisna leksikologija. Poredbena i kontrastivna leksikologija.</p>				

Izvođenje sadržaja predmeta po tjednima		
Tjedan	Predavanja	Sati
	Tema	
1.	Leksikologija kao jezikoslovna disciplina. Njezin odnos prema ostalim leksičkim disciplinama. Leksikologija i leksikografija. Leksikologija prema lingvističkim disciplinama (fonologiji, morfologiji, sintaksi, tvorbi riječi, etimologiji).	2
2.	Riječ i leksem. Pravopisna, gramatička i fonološka riječ. Leksem kao ukupnost oblika i značenja jedne riječi. Struktura leksema. Aloleks. Leksik. Leksikon. Leksička jedinica. Mentalni leksikon.	2
3.	Definicija značenja. Ogden-Richardsov trokut. Leksičko značenje. Denotacija. Konotacija. Domena primjene. Tipovi značenja. Raščlamba značenja. Jedinica raščlambe. Vrsta raščlambe (komponentna, konceptualna, prototipna, asocijativna).	2
4.	Jednoznačnost i višeznačnost leksema. Polisemija. Mehanizmi polisemije: leksička metafora, leksička metonimija i leksička sinegdoha.	2
5.	Antonimija i antonimi. Pojam suprotnosti. Vrste suprotnosti. Klasifikacija antonima. Raznokorijenski i istokorijenski antonimi. Konverzivni, kvalitativni (stupnjeviti), koordinacijski, vektorni i komplementarni antonimi. Općejezični i kontekstualni antonimi. Enantioseimija.	2
6.	Sinonimija i sinonimi. Istoznačnost i bliskoznačnost. Istoznačnice i bliskoznačnice. Skala sinonimičnosti. Pravi i nepravi, apsolutni i relativni sinonimi. Sinonimski niz. Sinonimija i sinonimičnost. Referencija, koreferencija, endofora, (anafora i katafora) i egzofora (deiksija i homofora). Elementi leksičke sinonimičnosti. Sinonimični odnosi u tekstu. Kognitivni sinonimi.	2
7.	Homonimija i homonimi. Leksička i morfološka homonimija. Homonimi, homografi i homofoni. Definicija homonima. Pravi i nepravi homonimi. Potpuni i djelomični homonimi.	2
8.	Putovi nastanka homonima. Primarni („pravi“) homonimi. Tvorbeni homonimi. Homonimi nastali posuđivanjem i prilagodbom posuđenica. Raspad višeznačnosti. Homonimski konflikt.	2
9.	Hiperonimija i hiponimija. Kohiponimija. Meronimija. Holonimija. Paronimija.	2
10.	Raslojavanje leksika. Vremensko raslojavanje leksika. Aktivni i pasivni leksik. Historizmi. Arhaizmi. Zastarjelice. Neologizmi.	2
11.	Leksemi na prijelazu. Područno raslojavanje leksika. Lokalizmi. Regionalizmi. Dijalektizmi.	2
12.	Frazem. Uvjeti koje neka veza mora ispuniti da bi bila frazem. Klasifikacija frazema. Frazemski antonimi. Frazemski sinonimi. Frazemske inačice. Frazeološki rječnici.	2
13.	Jeziči u kontaktu. Model i replika. Prilagodba modela: potpuna, nulta, djelomična ili kompromisna, slobodna.	2
14.	Transfonemizacija, transmorfemizacija, transderivacija, transsintaktizacija, transsemantizacija. Kontaktološki rječnici.	2
15.	Jezični purizam. Ksenofobni, arhaični, elitistički, reformistički, etnografski purizam. Vanjske i unutarnje mete jezičnoga purizma. Racionalna i iracionalna motivacija jezičnoga purizm	2

Izvođenje sadržaja predmeta po tjednima		
Tjedan	Seminari	Sati
	Tema	
1.	Uvod u kolegij i detaljni izvedbeni nastavni plan i program Plan i program rada. Opis kolegija, ciljeva, metodologije rada, studentskih obveza, načina ocjenjivanja. Upoznavanje s literaturom. Upute za pisanje seminarskih radova. Podjela u seminarske grupe.	2
2.	Leksikologija kao jezikoslovna disciplina. Njezin odnos prema ostalim leksičkim disciplinama. Leksikologija i leksikografija. Leksikologija prema lingvističkim disciplinama (fonologiji, morfologiji, sintaksi, tvorbi riječi, etimologiji).	2
3.	Riječ i leksem. Pravopisna, gramatička i fonološka riječ. Leksem kao ukupnost oblika i značenja jedne riječi. Struktura leksema. Aloleks. Leksik. Leksikon. Leksička jedinica. Mentalni leksikon.	2
4.	Definicija značenja. Ogden-Richardsov trokut. Leksičko značenje. Denotacija. Konotacija. Domena primjene. Tipovi značenja. Raščlanba značenja. Jedinica raščlambe. Vrsta raščlambe (komponentna, konceptualna, prototipna, asocijativna).	2
5.	Jednoznačnost i višeznačnost leksema. Polisemija. Mehanizmi polisemije: leksička metafora, leksička metonimija i leksička sinegdoha.	2
6.	Antonimija i antonimi. Pojam suprotnosti. Vrste suprotnosti. Klasifikacija antonima. Raznokorijenski i istokorijenski antonimi. Konverzivni, kvalitativni (stupnjeviti), koordinacijski, vektorni i komplementarni antonimi. Općejezični i kontekstualni antonimi. Enantioseimija.	2
7.	Sinonimija i sinonimi. Istoznačnost i bliskoznačnost. Istoznačnice i bliskoznačnice. Skala sinonimičnosti. Pravi i nepravi, apsolutni i relativni sinonimi. Sinonimski niz. Sinonimija i sinonimičnost. Referencija, koreferencija, endofora, (anafora i katafora) i egzofora (deiksija i homofora). Elementi leksičke sinonimičnosti. Sinonimični odnosi u tekstu. Kognitivni sinonimi.	2
8.	Priprema za kolokvij KOLOKVIJ	2
9.	Homonimija i homonimi. Leksička i morfološka homonimija. Homonimi, homografi i homofoni. Definicija homonima. Pravi i nepravi homonimi. Potpuni i djelomični homonimi. Putovi nastanka homonima. Primarni („pravi“) homonimi. Tvorbeni homonimi. Homonimi nastali posuđivanjem i prilagodbom posuđenica. Raspad višeznačnosti. Homonimski konflikt.	2
10.	Raslojavanje leksika. Vremensko raslojavanje leksika. Aktivni i pasivni leksik. Historizmi. Arhaizmi. Zastarjelice. Neologizmi.	2
11.	Leksemi na prijelazu. Područno raslojavanje leksika. Lokalizmi. Regionalizmi. Dijalektizmi	2
12.	Frazem. Uvjeti koje neka veza mora ispuniti da bi bila frazem. Klasifikacija frazema. Frazemski antonimi. Frazemski sinonimi. Frazemske inačice. Frazeološki rječnici.	2

13.	Jezični purizam. Ksenofobni, arhaični, elitistički, reformistički, etnografski purizam. Vanjske i unutarnje mete jezičnoga purizma. Racionalna i iracionalna motivacija	2
14.	Priprema za kolokvij KOLOKVIJ	2
15.	Zaključne napomene Analiza seminarских radova.	2

Literatura	Obvezna:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lakoff, George; Mark Johnson. (2015). <i>Metafore koje život znače</i>. Prev. Anera Ryznar. Zagreb: Disput. 2. Menac, Antica. (2007). <i>Hrvatska frazeologija</i>. Zagreb: Knjigra. Poglavlja: „Sveze riječi“, „Struktura frazema“, „Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologije“, „Tautološke frazeosheme“. 3. Petrović, Bernardina. (2005). Sinonimija u leksičkome sustavu hrvatskoga jezika. U: <i>Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku</i>: 91–146. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 4. Raffaelli, Ida. (2015). <i>O značenju. Uvod u semantiku</i>. Zagreb: Matica hrvatska. 5. Samardžija, M. (1989). Homonimija u hrvatskom književnom jeziku. <i>Radovi Zavoda za slavensku filologiju</i> 24, 1–70. 6. Šarić, Ljiljana. (2007). Klasifikacija antonima. U: <i>Antonimija u hrvatskome jeziku: semantički, tvorbeni i sintaktički opis</i>: 80–121. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 7. Šimunović, Petar. (2009). <i>Uvod u hrvatsko imenoslovlje</i>. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga. 8. Trask, Robert Lawrence. (2005). <i>Temeljni lingvistički pojmovi</i>. Zagreb: Školska knjiga. Preveo Benedikt Perak. [Afazija. Analogija. Arbitrarnost. Denotacija. Dijalekt. Disleksija. Društveno raslojavanje jezika. Etimologija. Frazem. Ikoničnost. Ime. Jezični dodir. Jezični znak. Komponentna analiza. Konotacija. Leksik. Leksikografija. Metafora. Onomastika. Posuđenica. Pragmatika. Semantička uloga. Semantika. Semiotika.] 9. Turk, Marija. (2013). <i>Jezično kalkiranje u teoriji i praksi. Prilog lingvistici jezičnih dodira</i>. Zagreb/Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada/Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
-------------------	-----------------	---

Dopunska:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Berruto, Gaetano. (1994). <i>Semantika</i>. Zagreb: Antibarbarus. Prevela Iva Grgić. 2. Bratanić, Maja. (1994). Leksikologija i leksikografija. <i>Filologija</i> 22/23, 235–244. 3. Cruse, D. A. (1986). <i>Lexical semantics</i>. Cambridge: Cambridge University Press. 4. Erdeljac, Vlasta. (2009). <i>Mentalni leksikon</i>. Zagreb: Ibis grafika. 5. Filipović, Rudolf. (1986). <i>Teorija jezika u kontaktu</i>. Zagreb: JAZU – Školska knjiga. 6. Hudaček, Lana; Milica Mihaljević. (2009). Homonimija kao leksikografski problem. <i>Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje</i> 35, 159–186. 7. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. (2012). <i>Hrvatski terminološki priručnik</i>. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. 8. Kapetanović, Amir. (2005/2006). Historizmi i semantičke promjene. <i>Rasprave instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje</i> 31, 153–163. 9. Kapetanović, Amir. (2004). <i>Arhaizmi u hrvatskom jeziku</i>. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet. 10. Lyons, John. (1996). <i>Linguistic semantics: an introduction</i>. Cambridge: Cambridge University Press. 11. Mršić, Dubravko. (2000). <i>Eponimski leksikon</i>. Zagreb: Matica hrvatska. 12. Muhvić-Dimanovski, Vesna (2005). <i>Neologizmi. Problemi teorije i primjene</i>. Zagreb: FF press. 13. Samardžija, Marko. (1989–1990). O egzotizmima u hrvatskom književnom jeziku. <i>Jezik</i> 37: 77–81. 14. Samardžija, Marko. (1995). <i>Leksikologija s poviješću hrvatskoga jezika</i>. Zagreb: Školska knjiga. Popravljeni izdanja: Zagreb: Školska knjiga, ¹1998., ²2000., ³2001., ⁴2003. 15. Šarić, Ljiljana. 1994. Antonimija u strukturi jednojezičnih rječnika. <i>Filologija</i> 22/23: 269–274. 16. Tafra, Branka. (2005). <i>Od riječi do rječnika</i>. Zagreb: Školska knjiga. 17. Znika, Marija. (1995). Sinonimija i kontekst: na primjerima. <i>Filologija</i> 24/25: 387–390. 18. Zgusta, Ladislav. (1991). <i>Priručnik leksikografije</i>. Sarajevo: Svjetlost.
	Pripremni materijali

Nastavne metode i način izvođenja predmeta
<p>Nastava se organizira u obliku predavanja i seminara. Na predavanjima se studenti upoznaju s programskim sadržajima, a na seminarima rješavaju konkretne jezične zadatke te komentiraju domaće zadaće. Uz to, studenti tijekom semestra izrađuju seminarski rad koji predstavlja sintezu svih ishoda učenja.</p>
Izračun ECTS bodova

NAPOMENA: Prosječno radno opterećenje studenta/ice za stjecanje 1 ECTS boda = 25 – 30 sati						
Raspodjela ECTS bodova prema studijskim obvezama (upisati udio u ECTS bodovima za svaku aktivnost tako da ukupni broj ECTS bodova odgovara bodovnoj vrijednosti predmeta):	Pohađanje nastave	2	Praktični rad		Kolokviji*	2
	Priprema za predavanje	0,5	Referat		Pismeni ispit	
	Domaće zadaće		Seminarski rad	0,5	Usmeni ispit	
	Istraživanje		Esej		(Ostalo upisati)	
	Eksperimentalni rad		Projekt		(Ostalo upisati)	
	NAPOMENA: Student tijekom semestra izlazi na dva kolokvija ili polaže pismeni ispit.					

Ishodi učenja	Nakon odslušanih predavanja i napravljenih vježbi studenti će moći:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odrediti i opisati temeljne pojmove iz područja hrvatske leksikologije 2. Opisati leksikološki sustav hrvatskog standardnog jezika 3. Osvrnuti se na otvorena pitanja na području leksikologije u hrvatskom standardnom jeziku 4. Primjereno primijeniti stečena znanja 5. Dovoditi leksikologiju u vezu s drugim jezikoslovnim disciplinama

Ocjenjivanje stečenih znanja i vještina		
<i>NAPOMENA: Konačna ocjena formirat će se na temelju ostvarenog uspjeha na svim navedenim elementima ocjenjivanja. Svi elementi ocjenjivanja moraju biti ocijenjeni prolaznom ocjenom.</i>		
Elementi ocjenjivanja	Broj elemenata koji se ocjenjuju	Udio u konačnom postotku ocjene
Priprema za predavanje		20%
Aktivnost na predavanjima		
Domaće zadaće		
Esej		
Seminarski rad	1	20%
Zadaća na vježbama		
Eksperimentalni rad		
Istraživanje		
Projekt		
Grupni zadatak (projekt)		
Kolokvij*	2	60%
Pismeni ispit	1	

Usmeni ispit (final exam)		
Ukupno		100%
<i>NAPOMENA: Student tijekom semestra izlazi na dva kolokvija* ili polaže pismeni ispit. Student se oslobađa završnoga ispita ako položi oba kolokvija ili pismeni ispit. Ako nije zadovoljan konačnom ocjenom student može ponovo polagati pismeni ispit ili u dogovoru s nastavnikom izaći na usmeni ispit.</i>		
Formiranje konačne ocjene	U postotku (od – do)	Ocjena
	< 60	1 (nedovoljan)
	61 – 67	2 (dovoljan)
	68 – 80	3 (dobar)
	81 – 90	4 (vrlo dobar)
	91 – 100	5 (izvrstan)

Obveze studenata	Nazočnost nastavi (u postocima)		
	Oblik nastave	Redovni studenti	Izvanredni studenti
	Predavanja	75	
	Seminari	75	
	Evidencija nazočnosti	Obrasci evidencije nazočnosti studenata na nastavi	
	<i>NAPOMENA: Pohađanje nastave je obvezno. Student koji je izostao s više od 25% nastave gubi udio u konačnoj ocjeni od 10%.</i>		
	Uvjeti za dobivanje potpisa (nabrojiti):		
	Odslušan kolegij i predan seminarski rad.		
Raspored održavanja kolokvija i ispita			
Kolokviji	Redni broj kolokvija	Tjedan nastave	
	1.	8.	
	2.	14.	

Ispiti	Rokovi	Vrsta ispita	Datum održavanja ispita
	Zimski (I. termin)	pismeni	
	Zimski (II. termin)		
	Izvanredni		

	Ljetni (I. termin)		11. 6. 2019.
	Ljetni (II. termin)		26. 6. 2019.
	Jesenski (I. termin)		3. 9. 2019.
	Jesenski (II. termin)		17. 9. 2019.
<p><i>NAPOMENA: Student polaže pismeni ispit. Ako nije zadovoljan konačnom ocjenom, student može ponovo polagati pismeni ispit ili u dogovoru s nastavnikom izaći na usmeni ispit.</i></p>			

Konzultacije	
Dan u tjednu	Vrijeme održavanja
ponedjeljak	14:00 – 16:00
Kontakt informacije	
vsunjic@unizd.hr	